

FUAD OHRANOVIĆ*
(Sarajevo)

O TIMARSKOM SISTEMU I VOJNIM PLAĆAMA KROZ OSMANSKE DOKUMENTE ARHIVA BOSNE I HERCEGOVINE OD 17. DO PRVIH GODINA 19. STOLJEĆA

Abstrakt

U tekstu je predstavljeno i analizirano nekoliko najstarijih osmanskih dokumenata (berata, fermans, bujuruldija i tezkira) iz Zbirke poklona i otkupa Arhiva Bosne i Hercegovine, a koji svjedoče o dodjeli zemljišnih posjeda (timara) i imenovanjima na vojne dužnosti. Uz prikaz i analizu visine vojnih plaća i prihoda kroz različita stoljeća, pokušali smo približiti vrijednost dodjeljivanih posjeda i vojnih plaća u ovom razdoblju.

Ključne riječi: Arhivska građa, timari, vojne plaće, tvrđave

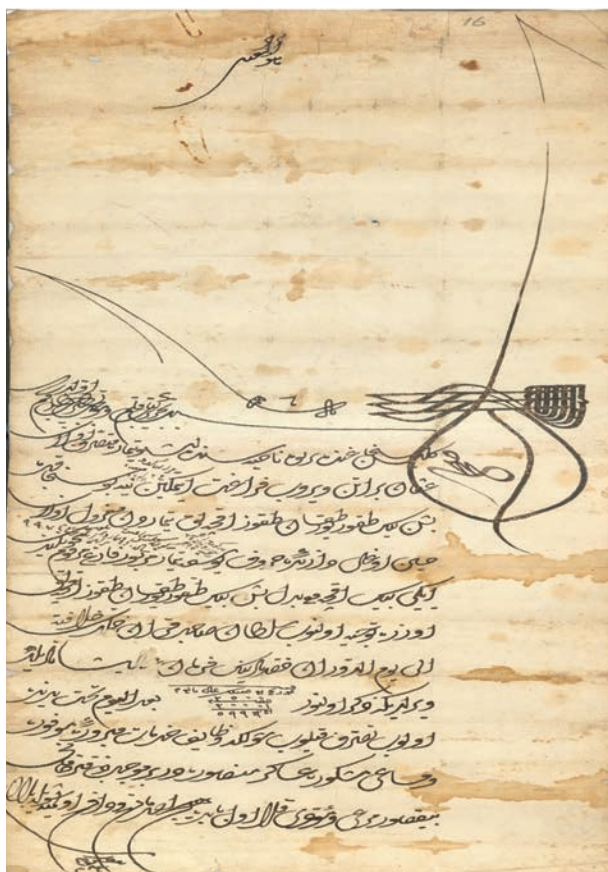
UVODNE NAPOMENE

U Arhivu Bosne i Hercegovine čuva se i arhivska građa iz osmanskog perioda historije Bosne i Hercegovine (1463–1878). Dokumenti na osmanskome jeziku iz ovog razdoblja čuvaju se unutar veće arhivske cjeline izuzetno važnih i reprezentativnih arhivskih dokumenata: *Zbirke poklona i otkupa Arhiva Bosne i Hercegovine*. Unutar ove Zbirke nalaze se ukupno 522 arhivske jedinice osmanskih dokumenata. Među njima su sultanski berati i fermani, bujuruldije, ilami, hudžeti, vakufname, tapije,

* Mr. Fuad Ohranović, Arhiv Bosne i Hercegovine, e-mail: fuad.ohranovic@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0003-8009-1714

fetve i drugi dokumenti, koji datiraju iz perioda između druge polovine XVI i kraja XIX stoljeća. Najstariji dokument je tezkira bosanskog valije Šehsuvar-paše iz 1588/89. godine (997. hidžretske godine). Spomenuti dokument se odnosi na dodjelu jednog timara s godišnjim prihodom od 5.999 akči na području Neretvanske nahije u Kliškom sandžaku.¹ (Sl. 1)

Za ovaj rad odabrali smo predstaviti javnosti nekoliko starijih osmanskih dokumenata – berata, fermana, bujuruldija i tezkira iz 17. i 18. te prvih godina 19. stoljeća. Njihov prijevod uradile su Elma Dervišbegović i Ayşe Ayaz. Dokumenti se odnose na dodjele zemljišnih posjeda (timara) i vojnih dužnosti unutar porodice ili roda, te svjedoče o instituciji odžakluk timara, odnosno nasljeđivanju timara, ali i vojnih dužnosti u okviru porodice.

Slika 1. ZOP-3, 39, tezkira bosanskog beglerbega Šehsuvar-paše iz 1588/89. (997. po hidžri)

¹ Arhiv Bosne i Hercegovine (dalje ABiH), Zbirka poklona i otkupa, ZOP-3, 39.

NASLJEĐIVANJE TIMARA I VOJNIH DUŽNOSTI U OKVIRU PORODICE

Prema beratu sultana Murata IV iz prve polovine maja 1630. godine (posljednja dekada ramazana 1039), Junusov timar u selu Bojske u nahiji Uskoplje (danas Gornji Vakuf) podijelili su Junusov brat Hasan i Junusov sin Mehmed-paša koji je u to vrijeme obnašao dužnost bosanskog vezira. Od timara s godišnjim prihodom od 10.500 akči, veći dio od 6.500 akči pripao je Mehmed-paši, a manji od 4.000 akči njegovom amidži Hasanu.² (Sl. 2) Stotinu godina kasnije, 2. septembra 1730. godine (18. safera 1143) izdat je berat sultana Ahmeda III vezano za prijenos timara u Zvorničkom sandžaku sa umrlog Omera na njegovog sina Osmana. Berat sadrži i fizički opis novog posjednika timara, pa Osmana opisuje kao osobu srednjeg rasta, smeđih očiju i rastavljenih obrva.³ Nasljeđivanje timara unutar porodice nalazi se i u tezkiri bosanskog valije od 5. juna 1778. godine (9. džumadel-evvela 1192), koja govori o prijenosu timara u sandžaku Klis sa umrlog Salih na njegovog brata Aliju.⁴

Slučajevi nasljeđivanja prava na dijelove jednog timara za više osoba unutar porodice, što smo vidjeli iz gore spomenutog berata sultana Murata IV iz maja 1630. godine, pojavljuju se i u drugim osmanskim dokumentima Arhiva Bosne i Hercegovine. Fermanom sultana Mahmuda I od 20. jula 1748. godine (24. redžeba 1161) naređeno je bosanskom beglerbegu Abdulah-paši da riješi nesuglasice oko timara u Kliškom sandžaku u vrijednosti 6.000 akči. Nakon smrti jednog od korisnika timara po imenu Mehmed, spor oko ovog timara vodili su Mehmedov sin i drugi korisnik timara Mustafa.⁵ Iz berata sultana Selima III od 9. septembra 1803. godine (22. džumadel-evvela 1218) možemo vidjeti da je nakon smrti Abdulaha, jednog od više posjednika (*mutasarrıflardan*) timara u selu Podhum u nahiji Neretva u Kliškom sandžaku, njegovom sinu Muhamedu dodijeljena jedna trećina timara s godišnjim prihodom od 6.288 akči. Prema ovom beratu, vrijednost trećine timara čije je pravo prikupljanja prihoda naslijedio Abdulahov sin Muhamed, "visokog rasta, smeđih očiju i rastavljenih obrva" iznosi 2.096 akči godišnje.⁶ Dvije

² ABiH, ZOP-9, 313.

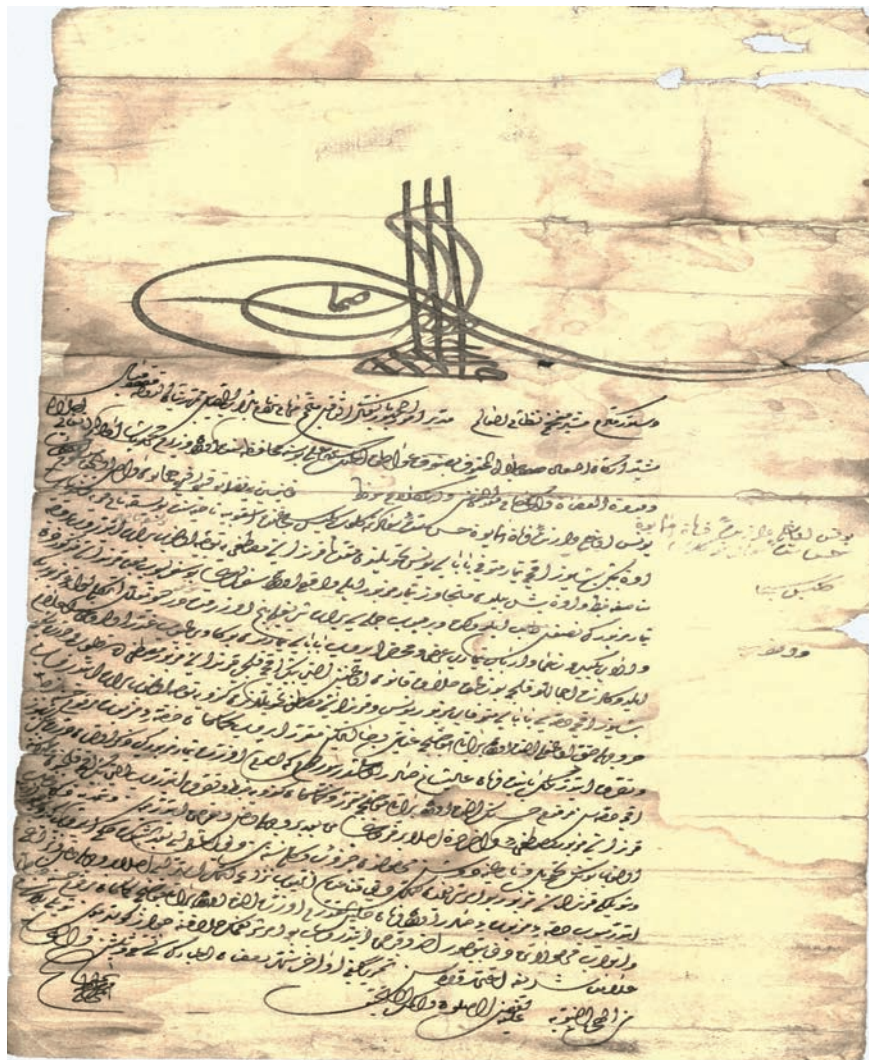
³ ABiH, ZOP-12, 401.

⁴ ABiH, ZOP-8, 254.

⁵ ABiH, ZOP-3, 35.

⁶ ABiH, ZOP-8, 258.

godine kasnije, 2. augusta 1805. godine (6. džumadel-evvela 1220) izdata je tezkira bosanskog valije Sejid Mustafa-paše, a koja se tiče prelaska dijela timara sa ukupnim godišnjim prihodom od 5.014 akči sa umrlog Hajdara Džaferovića (Caferoğlu) na njegove sinove Ibrahima, Džafera, Sulejmana i Mehmeda. Timar se nalazio u Neretvanskoj nahiji u Kliškom sandžaku, a umrli Hajdar Džaferović ga je koristio zajedno sa svoja dva nećaka.⁷

Slika 2. ZOP-9, 313, berat sultana Murata IV iz 1630. godine (1039. po hidžri)

⁷ ABiH, ZOP-4, 41.

Osim nasljeđivanja prihoda sa timara, dokumenti Arhiva Bosne i Hercegovine svjedoče i o nasljeđivanju vojnih dužnosti u okviru porodice. Inače, ova praksa bila je poznata među tvrđavskim posadama u Bosni, pa je još 1530. godine zabilježen značajan broj vojnih funkcija koje su dobivali sinovi komandnog i vojnog kadra. Prema ovim podacima, 24 mustahfiza bili su sinovi dizdara, njih 12 bili su sinovi ćehaja, 23 su bili janjičarskog porijekla, šest je bilo sinova serbuljuka (zapovjednik odreda), dok su dvojica bili sinovi tvrđavskih imama.⁸

Iz berata sultana Mahmuda I od 14. novembra 1745. godine (19. ševvala 1158) vidimo da je nakon smrti tobdžibaše Hasana iz tvrđave Vranduk u Bosanskom sandžaku na tu dužnost postavljen njegov sin Mustafa, sa plaćom od 35 akči dnevno.⁹ (Sl. 3) Ova tvrđava, a moguće i isti tobdžibaša Mustafa, spominju se i trideset godina kasnije u beratu sultana Abdulhamida I, iz septembra/oktobra 1775. godine (šaban 1189. godine). Ovim dokumentom je tobdžibaši Mustafi potvrđen ranije izdati berat iz januara 1774. godine, te mu je određena visina tromjesečne plaće u iznosu 35 akči dnevno.¹⁰ Tvrđava Vranduk spomenuta je i u beratu sultana Mahmuda II od 5. maja 1809. godine (20. rebiul-evvela 1224). U ovom dokumentu, izdatom tobdžijskom ćehaji Ahmedu, određena je tromjesečna plaća i dnevnicu od 17 akči u džematu tobdžija ove tvrđave.¹¹

Berat sultana Abdulhamida I od 15. aprila 1785. godine (5. džumadel-ahira 1199) govori o imenovanju hadži Ibrahima Mehmedovića (Mehmedoğlu) za konjušara (imrahor) u mostarskoj tvrđavi. Na ovaj položaj hadži Ibrahim Mehmedović je došao nakon smrti svoga bratića Mehmeda, te mu je određena plaća od 40 akči dnevno.¹² Osim plaća, zapovjednici i vojnici u tvrđavama su za svoju službu mogli dobiti i zemljišne posjede - gedik timare (posjedi vezani za vršenje službe). U tezkiri bosanskog valije Mustafa-paše od 9. septembra 1797. godine (17. rebiul-evvela 1212) spominje se prijenos gedik timara od 1.400 akči sa umrlog Ibrahima, mustahfiza/čuvara tvrđave Blagaj u Hercegovačkom sandžaku, na njegovog sina Saliha.¹³

⁸ Aladin Husić, "Tvrđave Bosanskog sandžaka i njihove posade 1530. godine", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 49/1999, Sarajevo, 2000. (dalje: A. Husić, "Tvrđave Bosanskog sandžaka"), 209.

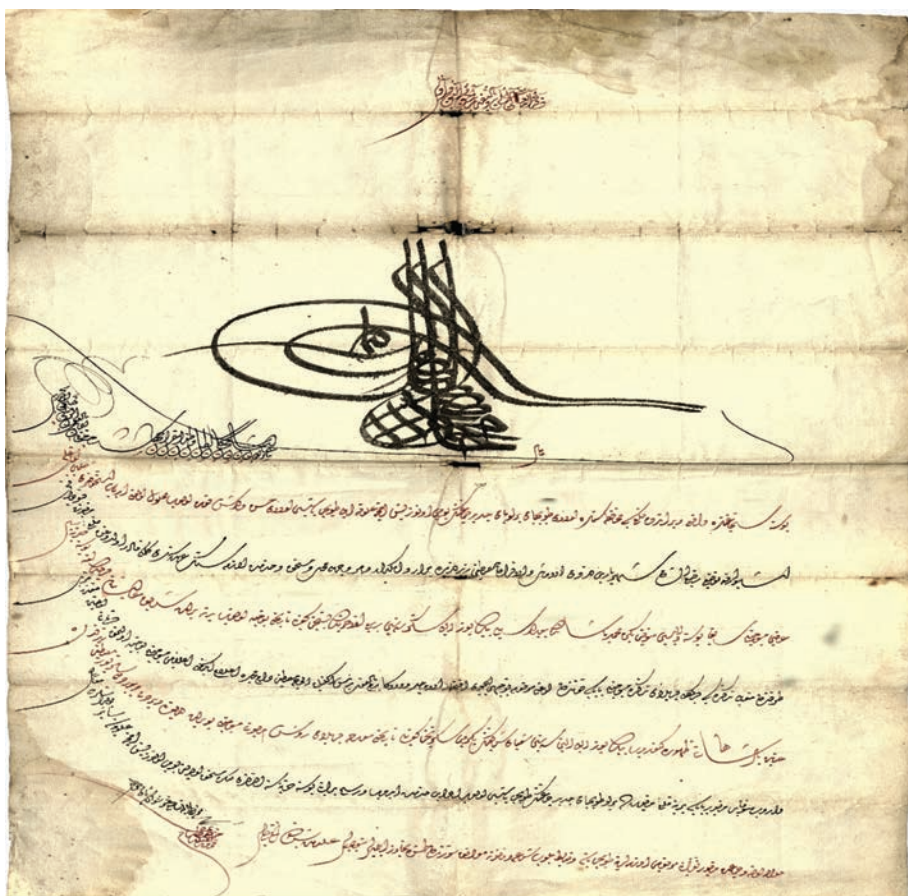
⁹ ABiH, ZOP-PL, 677.

¹⁰ ABiH, ZOP-8, 273.

¹¹ ABiH, ZOP-20, 673.

¹² ABiH, ZOP-10, 333.

¹³ ABiH, ZOP-5, 104.

Slika 3. ZOP-PL, 677, berat sultana Mahmuda I iz 1745. godine (1158. po hidžri)

VOJNE PLAĆE I PRIHODI KROZ OSMANSKE DOKUMENTE ARHIVA BOSNE I HERCEGOVINE

Na osnovu prethodno spomenutih dokumenata Arhiva Bosne i Hercegovine moguće je pratiti i upoređivati visine vojnih plaća, odnosno dnevnica (ulufa), za plaćene vojnike – ulufedžije nekih tvrđavskih vojnih rodova od 17. do početka 19. stoljeća. Iako je vrijednost akče značajno devalvirala u ovom periodu, a posebno tokom 17. stoljeća, visine godišnjeg prihoda timara i plaće bile su poprilično statične. Bez obzira na opadanje vrijednosti novca, timari su i dalje ostali zemljišni posjedi koji su donosili maksimalni godišnji prihod do 20.000 akči, te su kroz različita stoljeća ostajali u istim vrijednostima u srebrenim akčama. Timari od

1.400 akči pojavljuju se u 16., ali i u zadnjim godinama 18. stoljeća, a jasno je da njihova vrijednost nije bila ista. Osim toga, nasljeđivanje prava na korištenje timara unutar porodice ili roda dovelo je do usitnjavanja i smanjivanja prihoda timara. Tako je timar sa godišnjim prihodom od 10.500 akči 1630. godine podijeljen na dva dijela. Veći dio sa prihodom od 6.500 akči pripao je sinu umrlog timarnika, dok je manji dio od 4.000 akči pripao timarnikovom bratu.¹⁴ Godine 1803. timarnik Muhamed je nakon smrti oca Abdulaha naslijedio pravo na korištenje jedne trećine timara vrijednosti 6.288 akči, što je iznosilo 2.096 akči godišnjeg prihoda.¹⁵ Nešto očitiji primjer usitnjavanja posjeda vidimo u slučaju timara vrijednosti 5.014 akči iz 1805. godine, a koji je Hajdar Džaferović (Caferoğlu) koristio zajedno sa svoja dva nećaka. Nakon Hajdarove smrti, njegov dio timara podijeljen je na njegova četiri sina, pa je godišnji prihod svakoga od njih, umjesto u hiljadama, vjerovatno zbrajan u stotinama akči.¹⁶

Zbog devalvacije novca timari i vojne plaće gubili su na vrijednosti, što je sigurno utjecalo na vojnu disciplinu njihovih korisnika. Blagi pad vrijednosti akče počeo je još tokom 16. stoljeća. Od 1565. godine se iz 100 dirhema srebra kovalo 450 akči, umjesto 420 akči kako je bilo ranije tokom ovog stoljeća. Već 1600. godine se iz 100 dirhema srebra kovalo 950 akči. Od početka 17. stoljeća akča je bila u stalnom padu, pa je 1600. godine venecijanski dukat vrijedio 125 akči, 1618. je vrijedio 150 akči, a 1624. godine 310 akči. Osmanske vlasti morale su intervenisati, pa je 1625. godine vrijednost dukata određena na 120 akči. Već 1632. godine desio se novi pad akče, a venecijanski dukat je vrijedio 220 akči. Jednu godinu kasnije određena je vrijednost dukata na 200 akči. Opadanje vrijednosti akče nastavilo se i u narednim godinama, pa je 1650. godine dukat vrijedio 175 akči. Finansijska situacija je donekle stabilizovana 1656. godine dolaskom Mehmed-paše Köprülüa na poziciju velikog vezira. Francuski putopisac Quiclet, koji je u proljeće 1658. godine boravio u Sarajevu, pisao je da u ovom gradu venecijanski zlatnik (dukat ili cekin) vrijedi 136 akči. U godinama nakon početka Bečkog rata 1683. godine iz 100 dirhema srebra kovano je 1.700 akči, a nakon 1691. godine čak 2.300 akči, što je ogroman pad vrijednosti akče samo u poređenju na početak 17. stoljeća. U 18. stoljeću nastavljen je negativan trend, pa se vremenom prešlo na kovanje novca od legure 70% srebra i 30% bakra. Taj novac nazivan je *para*. Iako ju je *para*

¹⁴ ABiH, ZOP-9, 313.

¹⁵ ABiH, ZOP-8, 258.

¹⁶ ABiH, ZOP-4, 41.

znatno potisnula, akča je i dalje bila novac na kojem su vođeni državni računi. Ipak, kovanje novca od legure smanjivalo je vrijednost moneta, pa je 1789. godine njihova vrijednost smanjena za jednu petinu.¹⁷

Osim visine prihoda sa timara, na pojedinim vojnim funkcijama i plaće su ostale iste. Na primjeru tvrđave Vranduk možemo vidjeti da je dnevna plaća tobdžibaše bila ista 1745. i 1775. godine, te je iznosila 35 akči.¹⁸ Važno je napomenuti da se ova visina dnevnice odnosi na tvrđavu Vranduk, jer iznosi dnevnicama po tvrđavama nisu bili jednaki, te su ovisili o strateškom značaju tvrđave. Osim strateškog položaja tvrđave, visina plaće ili prihoda sa timara ovisila je i o ličnom statusu pojedinca.¹⁹

U periodu između 16. i 19. stoljeća na istom nivou su ostali i prihodi sa gedik timara koje su dobivali mustahfizi (tvrđavske posade), ali i drugi vojni dužnosnici sa osmanskih tvrđava. Tokom 16. stoljeća prihodi sa gedik timara su najčešće bili u iznosima od 1.400 i 700 akči na godišnjem nivou, mada je bilo i drugih približnih iznosa.²⁰ Pored toga, ponegdje su mustahfizi umjesto gedik timara imali plaće, pa je 1586. godine dnevna plaća mustahfiza bila od četiri do šest akči, što je na godišnjem nivou iznosilo od 1.420 do 2.130 akči.²¹ Osim ranije spomenutog dokumenta iz 1797. godine, a vezano za prijenos funkcije mustahfiza tvrđave Blagaj u Hercegovačkom sandžaku sa oca na sina i pripadajućeg gedik timara od 1.400 akči²², u Arhivu Bosne i Hercegovine čuva se i nekoliko decenija stariji berat sultana Mustafe III od 10. maja 1762. godine (16. ševvala 1175). Ovaj dokument je vezan za službu u tvrđavi Ljubuški u Hercegovačkom sandžaku, a njime je mustahfizu Huseinu dodijeljen na korištenje gedik timar sa prihodom od 1.400 akči.²³ (Sl. 4) Dakle,

¹⁷ Mübahat S. Kütükoğlu, "Ekonomski život u Osmanskoj državi", u: *Historija Osmanske države i civilizacije*, II, Orijentalni institut u Sarajevu, IRCICA, Sarajevo, 2008, 44, 48-49; Sevket Pamuk, "Money in the Ottoman Empire (1326-1914.)", u: Suraiya Faroqhi et al., *An economic and social history of the Ottoman Empire, volume two (1600-1914.)*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994, 964; Hamdija Kreševljaković, "Esnafi i obrti u Bosni i Hercegovini (1463-1878)", *Izabrana djela II*, Sarajevo, 1991, 21; Ćiro Truhelka, "Opis Dubrovnika i Bosne iz godine 1658", *Glasnik Zemaljskog muzeja*, br. XVII, Sarajevo, 1905, 428.

¹⁸ ABiH, ZOP-PL, 677; ZOP-8, 273.

¹⁹ A. Husić, "Tvrđave Bosanskog sandžaka", 198-199, 207.

²⁰ Adem Handžić, "Prilog istoriji starih gradova u bosanskoj i slavonskoj krajini pred kraj XVI vijeka", *Godišnjak Istorijskog društva Bosne i Hercegovine*, br. 13, 1962. (dalje: A. Handžić, "Prilog istoriji starih gradova"), 331-333.

²¹ Ibidem, 337.

²² ABiH, ZOP-5, 104.

²³ ABiH, ZOP-10, 331.

prihodi sa gedik timara koje su dobijali mustahfizi u drugoj polovini 18. stoljeća bili su identični onima iz 16. stoljeća.

Na osnovu spomenutih dokumenata možemo zaključiti da je plaća tobdžibaše (zapovjednika tobdžija) Vranduka u 18. stoljeću iznosila 35 akči dnevno, što je moglo davati godišnji prihod od 12.425 akči (35x355 dana hidžretske, lunarne godine). U isto vrijeme, konjušar (imrahor) u tvrđavi Mostar bio je plaćen nešto više, 40 akči dnevno, odnosno do 14.200 akči godišnje. Godišnji iznosi plaća bili su veći nego godišnji prihodi sa timara koje su uživale pojedine spahije. Plaća ćehaje tobdžija (zamjenik tobdžibaše) u tvrđavi Vranduk iznosila je 17 akči dnevno 1809. godine (6.035 akči godišnje).²⁴ Tobdžije su bile plaćene nešto manje. Beratom sultana Abdulhamida I od 21. decembra 1774. godine (17. ševvala 1188) tobdžiji Ramadanu u tvrđavi Stijena u kapetaniji Ostrožac određena je plaća od 10 akči dnevno (3.550 godišnje).²⁵ Na osnovu podataka iz 16. stoljeća možemo primijetiti određeni rast plaća u vojnom rodu tobdžija. U zavisnosti od značaja tvrđave, 1586. godine je plaća age tobdžija iznosila od sedam do 17 akči dnevno (od 2.485 do 6.035 akči godišnje), dok je plaća ćehaja iznosila od šest do 16 akči dnevno (2.130 – 5.680 akči godišnje). Plaće običnih tobdžija iznosile su od šest do osam akči dnevno (2.130 – 2.840 akči godišnje).²⁶

Da bi barem djelimično razumjeli vrijednost navedenih plaća u svakodnevnom životu, navest ćemo cijene nekih artikala od druge polovine 16. do početka 19. stoljeća. Cijena jedne kuće u periodu između 1564. i 1566. godine bila je od 1.000 do 8.000 akči. U istom razdoblju cijena jednog goveda bila je oko 130 akči u Sarajevu, a cijena ovce oko 20 akči. Jedan par obuće koštao je 18-19 akči.²⁷ Mjerica soli ili spud (42 oke, što iznosi oko 54 kg) koju su prodavali Dubrovčani je do kraja 16. stoljeća vrijedila 15 akči. Nešto kasnije cijena je porasla na 30, a onda na 55 akči za 42 oke soli.²⁸ U Bosanskom ejaletu je 1583. godine šećer koštao 60 akči. Stoljeće kasnije, 1670. godine šećer je imao cijenu oko 200 akči, dok mu je 1760. godine cijena bila čak 320 akči. S druge strane, cijene hljeba i mesa bile su nešto stabilnije u 17. i 18. stoljeću, mada

²⁴ ABiH, ZOP-20, 673.

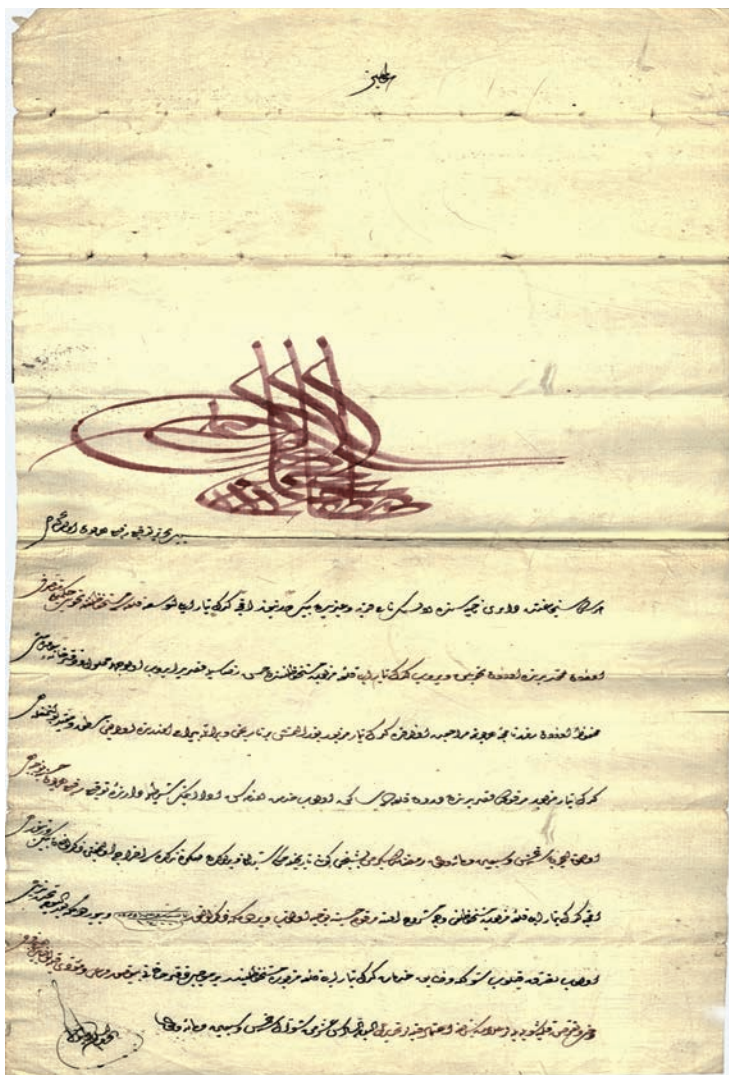
²⁵ ABiH, ZOP-9, 282.

²⁶ A. Handžić, "Prilog istoriji starih gradova", 334-337.

²⁷ Avdo Sućeska, "Vakufski krediti u Sarajevu prema podacima iz sidžila sarajevskog kadije iz godine 973, 974. i 975/1564, 65. i 66.", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 44-45/1994-95, Sarajevo, 1996, 107-108.

²⁸ Vesna Miović, *Dubrovačka Republika u spisima osmanskih sultana*, Dubrovnik, 2005, 98.

se i tu može vidjeti povećanje u odnosu na 16. stoljeće. Već smo naveli da je cijena jednog goveda šezdesetih godina 16. stoljeća bila 130 akči, dok je samo jedna oka govedine (oko 1,28 kg) u periodu od 1690. do 1697. godine koštala 14 akči. U isto vrijeme oka hljeba je imala cijenu osam akči. Godine 1769. govedina je koštala 16, a hljeb 11 akči po oki. Početkom 19. stoljeća, 1804. godine, oka govedine koštala je od 16 do 18 akči, a oka hljeba 15 akči.²⁹

Slika 4. ZOP-10, 331, berat sultana Mustafe III iz 1762. godine (1175. po hidžri).

²⁹ Vuk Vinaver, "Cene i nadnice u Dubrovniku 18. veka", *Istorijski časopis: Organ Istorijskog instituta SANU*, 9-10, Beograd, 1959, 329.

ZAKLJUČAK

Citirani osmanski dokumenti iz Arhiva Bosne i Hercegovine daju podatke o timarskom sistemu i vojnim plaćama na prostoru Bosne. Kroz analizu izvora i literature, u ovom radu možemo dobiti podatke o visini vojnih plaća u nekim tvrđavama kroz različita stoljeća, te kupovne mogućnosti kroz prikaz nekih cijena i inflacije koja je pogađala osmansku ekonomiju od druge polovine 16. stoljeća. Na osnovu dokumenata iz Arhiva Bosne i Hercegovine, kao i literature koja se bavila tematikom tvrđava i tvrđavskih posada, vidljivo je da vojne plaće i prihodi nisu pratili rast cijena i pad vrijednosti akče, te da su od 16. do početka 19. stoljeća ostali na istom ili približnom iznosu.

POPIS IZVORA I LITERATURE

Izvori

Arhiv Bosne i Hercegovine, Zbirka poklona i otkupa (ZOP)

Literatura

- Handžić, Adem, "Prilog istoriji starih gradova u bosanskoj i slavonskoj krajini pred kraj XVI vijeka", *Godišnjak Istorijskog društva Bosne i Hercegovine*, god. XIII/1962, Sarajevo, 1963, 321-339.
- Husić, Aladin, "Tvrđave Bosanskog sandžaka i njihove posade 1530. godine", *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 49/1999, Sarajevo, 2000, 189-229.
- Kreševljaković, Hamdija, "Esnafi i obrti u Bosni i Hercegovini (1463-1878)", *Izabrana djela II*, Sarajevo, 1991, 7-381.
- Kütükoğlu, Mübahat S., "Ekonomski život u Osmanskoj državi", u: *Historija Osmanske države i civilizacije*, II, Orijentalni institut u Sarajevu, IRCICA, Sarajevo, 2008, 5-143.
- Miović, Vesna, *Dubrovačka Republika u spisima osmanskih sultana*, Dubrovnik, 2005.
- Pamuk, Sevket, "Money in the Ottoman Empire (1326.-1914.)", u: Suraiya Faroqhi et al., *An economic and social history of the Ottoman Empire, volume two (1600.-1914.)*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994, 947-985.

Sučeska, Avdo, „Vakufski krediti u Sarajevu prema podacima iz sidžila sarajevskog kadije iz godine 973, 974. i 975/1564, 65. i 66.“, *Prilozi za orijentalnu filologiju*, 44-45/1994-95, Sarajevo, 1996, 99-132.

Truhelka, Ćiro, „Opis Dubrovnika i Bosne iz godine 1658“, *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XVII, Sarajevo, 1905, 415-440.

Vinaver, Vuk, „Cene i nadnice u Dubrovniku 18. veka“, *Istorijski časopis: Organ Istorijskog instituta SANU*, 9-10, Beograd, 1959, 315-332.

ON THE TIMAR SYSTEM AND MILITARY
SALARIES THROUGH OTTOMAN DOCUMENTS OF
THE ARCHIVES OF BOSNIA AND HERZEGOVINA
FROM THE 17TH TO THE FIRST YEARS OF THE
19TH CENTURY

Summary

In this paper, we write about the oldest Ottoman documents (berats, firmans, buyuruldis and tezkiras) from the Collection of Gifts and Redemptions of the Archives of Bosnia and Herzegovina, which talk about the allocation of land holdings (timars) and appointments to military duties. Along with the presentation and analysis of the amount of military salaries and income over the centuries, we tried to approximate the value of land holdings and military salaries in this period.

Key words: Archival material, timar system, fortresses, military salaries